

УБМБУ Судакъ шеэри больгеси «Къырымтатар тилинде окъуткъан 3 номералы орта умумтасиль мектеби»

Qırım evlâdı

21 февраль— тувгъан тиль куню

2000 сенеден башлап, февраль 21 куню - Халкъара ана тили куню къайд этиле. Тувгъан тиль тек озъара субетлешмек ичюн уйдурылгъан васта дегиль, о, инсаннынъ догъгъанындан чешит шейлер ве эшьяларгъа озюне хас олгъан назарнен бакъмагъа ярдым эте.

Къырым чокъ миллетли ярымададыр. Бу ерде юзден зияде миллет яшай. Оларнынъ тиллери-ни сакълап, инкишаф эттирильмеси, медениетимиз ве тарихымызнынъ къаршылыкълы зенгинлешмесини теминлер. Къырымнынъ эр бир мектебинде талебелер арасында Халкъара ана тили кунюне багъышлангъан тедбир, концерт ве ресим ярышлары кечирильди.

Къырымтатар тилинде окъуткъан 3 номералы орта умумтасиль мектебинде тиль афтасы кечти. Талебелер бир сыра бири-бири артындан тильге багъышлангъан мерасимлерде иштирак эттилер. 20-джи февраль куню мектеп талебелери Акъмеджит шеэрнинъ Эшреф Шемьи-заде адына 42 номералы орта умумтасиль мектебинде къырымтатар тиль ве эдебиятына багъышлангъан олимпиадасынынъ экинджи турында иштирак эттилер.

Тувгъан тиль
Джамиге, михрапкъа, сарайгъа
кирсень,
Денъизлер, чёллернинъ чети-
не эрсень...
Сенинъмен душмангъа яр-
лыкълар язсам,
Къарувлы сёзюнъмен конъю-
ни къазсам...
Къабримде мелеклер соргъу
сораса,
Азраиль тилимни бинъ кере
тораса, —
«Озь тувгъан тилимде айт
магъа!» дермен,
Озь тувгъан тилимде джырлап
олермен...

III нешир

Январь-февраль

Газетанынъ бу
номерасында:

21 февраль— 1
тувгъан тиль куню

Тувгъан тиль 1

Ант эткенмен 2

Номан Челебид-
жихан 2-3

Сары тюльпан 3

Акъыллы эшек 4
акъкъында
масал

**Диккъат этинъ-
из:**

- Мектепке тек мектеп урбасында кельмекге унутмангъыз
- Ёлда ёл телюкесизлиги къаиделерини риаэт этингиз
- Мектепке киргенде селямлашмагъа унутмангъыз.

АНТ ЭТКЕНМЕН

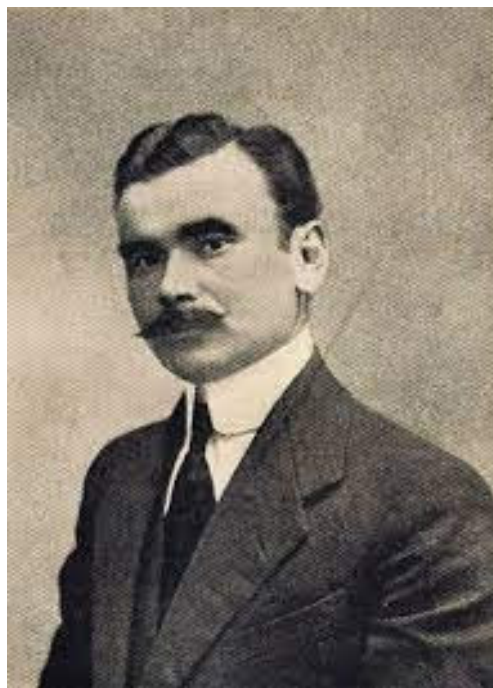
Ант эткенмен миллетимнинъ ярасыны сармагъа,
Насыл олсун, бу заваллы къардашларым чюрюсюн?
Онлар ичюн окюнмесем, къайгъырмасам, янмасам,
Юрегимде къара къанлар къайнамасын, къурусун!

Ант эткенмен шу къаранлыкъ юрткъа шавле сепмеге,
Насыл олсун, эки къардаш бир-бирини корьмесин?
Буны корип бусанмасам, мугъаймасам, янмасам,
Козьлеримден акъкъан яшлар дерьяденъиз, къан олсун.

Ант эткенмен, сёз бергенмен миллет ичюн ольмеге.
Билип, корип миллетимнинъ козь яшыны сильмеге,
Бильмей, корьмей бинъ яшасам, къурултайлы хан болсам,
Кене бир кунь мезарджылар келир мени коммеге.

Номан Челебиджихан

Номан Челебиджихан Джанкой дживарларындаки Сонакъ коюнде 1885 сенеси дюньягъа кельди. Бабасы Ибраим Челеби, анасы Джиханшахдир. Кой мектебинде, сонъра Акъчора ве Зынджырлы медреселеринде тасиль алды. Медресе тасилинден къанатленмеген Номан, Истанбул дарульфунунынынъ укьукъ факультетинде девам эттире. Истанбулда тасиль алыркен, Тюркиеде кенъ къулач алгъан «Генч тюрклер» арекетининъ уриетчилик гъаелеринен меракълана, оларны теренден ве эр тарафлы огренмеге тырыша.

1912 сенеси тасилини битирген Челебиджихан Къырымгъа къайтып келе. Бир къач вакъыттан сонъ Русиени даа да якъындан огренмек ичюн Санкт-Петербургугъа кете. Джафер Сейдаметнен берабер Къырымда алынып барыладжакъ миллий къуртулыш арекетининъ программасыны азырлай.

1917 сенеси Къырым Мусульман Иджра Комитетининъ реиси сайлана. Къырымтатар халкъынынъ I Къурултайыны азырлав ве отъкерюв ишлерине етекчилик япа, Къырым Миллий укюметининъ реиси ола, къырымтатар классик эдебиятынынъ айдын сималарындандыр. Онынъ Карылгъачлар дуасы» адлы икяеси къырымтатар несирининъ алтын фондуны тешкиль эткен эсерлерден биридир. Номан Челебиджиханнынъ «Ант эткенмен» шири исе къырымтатар халкъынынъ миллий гимнине чевирильди ве бугунде-бугунь озь миллий мустакъиллиги ичюн амансыз куреш алып баргъан миллетимизнинъ рухуна рух, къветине къвет къоша.

1918 сенеси февраль 23 куню большевиклер тарафындан кийик-джесине къатиль этильди. Яш омюрини миллетнинъ айдын, сербест келеджеги ичюн феда эткен Номан Челебиджихан большевиклернинъ богъазына келип тыкъылгъан бир кемик киби эди. Антлы къурбанымыз, улу шейтимиз Номан Челебиджиханнынъ: «Къырымны къангъа богъа билирлер, юртны атешке бере билирлер, эр шейимизни махв эте билирлер... Факъат бутюн булар къырымлыларнынъ истикълял иманларыны йыкъмагъа дегиль, оны къветлендирмеге ярайджакътырлар. Тарихнынъ эрте-кеч яшайджакъ шейи – мустакъиль ве месут Къырымдыр...», деген сёзлерини ич бир вакъыт, ич бир вазияте унутмамалымыз.

Бизим мектебимизде Номан Челебеджихангъа багъышлангъан тедбирлер ккечирильди. Талелелер севимли шиирлерни, Номан Челебеджиханнынъ терджимеиалы акъкъында малюмтны тариф эттилер.

САРЫ ТЮЛЬПАН

Ильк баарьни муджелеген сары тюльпан,
бари бойле солмасайдынъ ич бир заман.
Гузель ёсма гъондженъ иле эндамынъны
эр кунь север, опер эдим сайгъыларман.

Гонълюмизни хошландырдынъ, сары тюльпан,
мен де сени эльден, ельден къыскъанман.
Узакълардан, коктен, ерден чокъ суемен,
кунешлернинъ, йылдызларнынъ козю яман.

Сары тюльпан, багъчамызны шеньлердининъ,
пек аз заман къырыкъ гонълюм эглердининъ.
Ярынъ сен де къырыладжакъ, оледжекъсинъ,
оледжекъсенъ бу джихангъа ничюн кельдинъ?

Акъяллы эшек акъкъында масал

Эвель заманларда пек къарт бир чобаннынъ ихтияр амма къурназ, акъяллы бир эшеги бар экен. Чобан бу эшегини пек севе ве оннен гъурурланмагъа эйи биле эди. Къавеханеде экенде даима:

– Аллах узун омюрлер берсин, эшегим бизим Падишанынъ везирлеринден даа акъяллыдыр. – дие анълатып тура экен.

Чобаннынъ бу сёзлери куннинъ биринде Падиша азретлерининъ къулагъына тие.

– Чулсузнынъ теки бир чобан о таз эшегини везирлеримнен не джесарет иле къыяслай? – деп къычырыкълай. – Оны бу ерге кетиринъ!

Сарай мухафызлары аман къарт чобанны тапып Укюмдарнынъ огюне кетирелер. Къызгъын бакъышлары алтында булунгъан чобан Укюмдарнынъ сёзлеринден озюне кельген:

– Къана джевап бер, бе адам! Сувалчан къадар бир ич олгъан сенсинъ, везирлериме насыл тиль узатырсынъ? Оларны уйгъунсыз сёзлеринъле насыл ашагъыларсынъ? – деген.

Падишанынъ козьлерине тим-тик бакъкъан къарт чобан:

– Икметлилернинъ энъ икметлиси, Падишайым! Шахларнынъ шахысынъ! Хайырлы бир кунде догъгъан эшегимнинъ сенинъ севгили везирлеринден даа акъяллы олгъаныны бошуна сёйлемедим мен. Инан ки, сёзлериме Аллах шааттыр. Куннинъ биринде эшегиме минип бир копюрден кече эдим. Эски бу копюр тешемеси делик-тешик, аралыкълы эди. Эшегим пек дикъкъатлы юрмесине рагъмен бир аягъынен аралыкъкъа тайды, тизини яралагъан эди. Сонъралары айны копюрден кечмек керек эдим де, Пейгъамберимизнинъ дуасы даим устюнде олсун, эшегим эп инатлашыр, копюрге чыкъмакъ истемез. Копюрнинъ буюк бир делигини дикъкъатнен кечип ашар эди. Сорарым санъа, эй зекийлернинъ зекийси Падишайым! Везирлеринъ де бойле акъяллымы ве мыкъайт арекет этелер?! Узундыр меним яшагъаным омюр. Озь козюмнен къач кере корьгендирим буларнынъ хырсызларыны, гъаддарларыны рушветчилерини насыл да астыргъанынъны. Ве буларнынъ аркъасындан кельген-алалер де эвелькисининъ адджжыы сонъундан ич де ибрет магъаныны да корьдим. Мешру къылгъанынъ къабаатлар копрюси кениш олса да, сенинъ везирлеринъ кене де къанун деген деликлерни ич кечалмайлар. Чыкъаргъанынъ о къанунлар козь боямакъ ичюн язылгъан да ондан. Кене сорайым санъа, меним акъяллы эшегимни о акъялсыз везирлеринънен не ичюн къыяслайсынъ?

Бунъа къаршы ич бир джевап бералмагъан Падиша къарт чобаннынъ сёзлеринен разы олып. Чобангъа эшеги ичюн бир юнлю хурдж берип сарайдан эвге ёллар.

